

HAZAR-KAFKAS PETROLLERİ, TÜRK BOĞAZLARI, ÇEVRESEL TEHDİT

İÇİNDEKİLER
KISALTMALAR
TABLOLAR
EKLER
HARİTALAR
SUNUŞ

BÖLÜM-I

GİRİŞ

1. Çevreye Yönelik Riskler
2. Petrol Boru Hatları ve Tanker Taşımacılığı
3. Petrolün Deniz Yolu ile Taşınmasının Getirdiği Çevresel Riskler
4. Petrol kirlenmesi
5. Petrol Taşımacılığı, Balast Suları ile Deniz Kirlenmesi
6. Boru Hattı taşımacılığı
7. Deniz Taşımacılığı-Boru Hattı Mukayesesi
8. Diğer Taşıma Seçenekleri: Kara ve Demiryolu
  - a. Karayolu
  - b. Demiryolu
9. Hazar-Kafkas Petrolünün Taşınmasına Politik Mücadele Unsurları
10. Boru Hattı Oluşturulmasının Türk Boğazlarına Etkileri
11. Hazar Havzasından Dış Pazarlara Taşınacak Petrol Miktarının Konuya Etkisi

BÖLÜM-II HAZAR PETROLÜNÜN HAVZA DIŞINA ÇIKARTILMA POLİTİKALARI VE BUNLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

BÖLÜME GİRİŞ

1. Kafkas-Hazar Havzasının Önemi
2. Bölgenin Jeopolitiği
Yeni Büyük Oyun
3. Bölge Ülkelerinin Kafkas-Hazar Havzasına Politik Yaklaşımları
  - a. Rusya
  - b. ABD
  - c. İran
  - d. Gürcistan
  - e. Azerbaycan
  - f. Ermenistan
  - g. Kazakistan
4. Türkiye'nin Bölgeye Yönelik Politikasına Bakış
  - a. Türkiye'nin Bölgedeki Çıkarları, Bunlara İlişkin Politikaları
  - b. Kafkas-Orta Asya Politikaları Işığında Türkiye'nin Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattına İlişkin Politikaları
5. Boru Hatları Tesisinin Amacı: Hazar Havzasındaki Ortak Çıkar-. Petrol
  - a. Petrol Rezervi: Hazar Bölgesinden Çıkarılabilecek Petrol ile ilgili Tahminler
  - b. Hazar Petrollerinin Farklı Yönlerden Önemi
    - (1) Petrol Rezervinin Ekonomik Büyüklükler Bakımından Önemi
    - (2) Hazar Havzasının Küresel Önemi: Petrol Stratejisi
6. Türkiye'nin Bakü-Ceyhan Hattının Benimsetilmesindeki Pazarlık Gücü
7. Petrolün Hazar Havzası Dışına Ulaştırılmasında Taşınma Seçenekleri
  - a. Petrolün Taşınması Seçenekleri ile Üretim Maliyetinin ilişkisi
  - b. Taşınacak Petrolün Hacmi Seçenekleri Etkilemektedir
  - c. Petrolü Taşıma seçenekleri: Deniz Yolu-Tankerler
  - d. Petrolü Taşıma seçenekleri: Boru Hatları
    - (1) Kuzey Güzergahı Boru Hattı
    - (2) Güney Güzergahı Boru Hattı
    - (3) Doğu Güzergahı Boru Hattı
    - (4) Batı Güzergahı Boru Hatları

(5) Batı Güzergahı Alt Seçenekleri

- (a) Hazardan Karadeniz'e ve Karadeniz'den Dış Pazarlara Geçiş
- (b) Karadeniz'e incek Petrolün Diğer Çıkış Yolu: By-Pass Hatları
- (c) Bakü-Ceyhan Petrol Boru Hattı

8. Bakü-Ceyhan Boru Hattına ABD'nin Yaklaşımı

9. Bakü-Ceyhan Boru Hattı ve Türkiye'nin Çıkarları

10. Olası Bakü-Ceyhan ve Mevcut Kerkük-Yumurtalık Boru Hatları: Hangi Boru Hattı Türkiye'nin Çıkarları İçin Daha Avantajlı ?

11. Bakü-Ceyhan Boru Hattının Batılı Yatırımcılar Bakımından Durumu

12. Bakü-Ceyhan Boru Hattının Tesis Edilmesinin Boğazlar İçin Etkileri

13. Bölgedeki Çıkarların Paylaşımında--Bir Önemli Dar Boğaz: Hazar Denizi Statüsü Üzerinde Farklı Görüşler

14. Bölüm Sonuçları

BÖLÜM – III TÜRK BOGAZLARININ İLAVE PETROL TANKERİ TRAFİĞİ KARŞISINDAKİ ÖZEL DURUMU

GİRİŞ

1. Türk Boğazları'nın Gemi Geçişlerine Güçlük Çıkartan Özellikleri

a. İstanbul Boğazı'nın Gemi Geçişlerini Etkileyen Teknik Özellikleri

(1) İstanbul Boğazındaki Hidrografik Şartlar

(2) İstanbul Boğazında Doğu-Batı ve Kuzey-Güney Yönlü Kesişen Gemi Trafik b.

Çanakkale Boğazı'nda Gemilerin Geçişine Güçlük Çıkartan Unsurlar

c. Boğazlardaki Transit Yük Taşımacılığı Hacmi ve Tankerler

d. Boğazlar Bölgesinde Gemi Kazaları

2. Hazar Havzasından Deniz Yolu İle Petrol İhracatı. Söz Konusu Edilirse Boğazlarda Tanker Taşımacılığının Artması Trafik Yoğunluğunda Ne Gibi Artışlar ve Riskler Getirebilecektir

3. Türkiye Boğazlar Bölgesindeki gemi geçişlerinden meydana gelen kaza ve çevre zararlarının bedelini üstlenmeye mahkum mudur?

4. Tarihsel Süreçte Türk Boğazlarından Geçiş Rejimi ve Yarattığı Stratejik Etkiler

a. Montreux Konferansı Öncesi Boğazlardan Geçiş Rejimi

b. Montreux Konferansı ve Sözleşmesinde Türk Boğazları'nın Durumu

c. Ticaret Gemileri (ve Petrol Tankerleri) için Boğazlardan Geçiş Rejimi

d. Türkiye'nin Güvenliği-Savaş Gemileri İçin Kısıtlamalar-Tehlikeli Ticaret Gemilerinin

(Tankerler) Geçişleri

e. Montreux Rejimi Bağlamında Stratejik Dengeler

5. Boğazlardan Gemilerin 'Geçiş' Hakkının Hukuki Niteliği

6. Türk Boğazları'nda Güvenliği Artırmak için Ortaya Konulan ilave Trafik Düzenlemeleri

a. Boğazlar ve Marmara Bölgesi Deniz Trafik Düzeni Hakkında Tüzük (1994)

b. Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Tüzüğü (1998)

c. Gemi Trafik Hizmetleri-VTS (Vessel Traffic Service)

7. Boğazlarda Geçiş imkanı Sağlayan Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemelerin Durumu ve Yetkilerin Paylaşımı

a. Genel

b. Boğazlara Yönelik Uluslararası Uygulamalar

(1) SOLAS (Safety Of Life At Sea)- COLREG

(2) Deniz Fenerleri Otoriteler Birliği (IALA)

(3) Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO)

(4) Gemi Adamlarının Eğitimi, Belgelendirilmesi Ve Vardiya Standartlar Sözleşmesi-STCW

(5) Diğer Çok taraflı Sözleşme ve Antlaşmalar

(a) Petrol ile Oluşacak Deniz Kirliliğinin Önlenmesi İçin Uluslararası Sözleşme

(b) Petrol ile Oluşacak Deniz Kirliliğinin Önlenmesi için Uluslararası Sözleşmede (1954), Depo Düzenlemeleri ve Depo Boyutlarının Sınırlandırılması Hakkında Değişiklik (1971)

(c) Deniz Kazalarından Kurtarılan Mallar Hakkında Uluslararası Sözleşme

(d) Petrol Kirliliğinden Kaynaklanan Zararlar için Uluslararası Sivil Sorumluluk Sözleşmesi (CLC 69)

- (e) Petrol Kirliliği Zararlarının Tazmini İçin Uluslararası Bir Fon Oluşturulması Hakkında Uluslararası Sözleşme
  - (f) Açık denizlerde, Petrol Kirliliğinin Meydana Gelmesi Durumunda buna Müdahale ile İlgili Uluslararası Sözleşme
  - (g) Açık denizlerde Petrol Dışındaki Maddelerce Deniz Kirliliğinin Yaratıldığı Durumlarda Müdahale ile İlgili Uluslararası Sözleşme
  - (h) Atıkların ve Diğer Malzemelerin Boşaltılmasından Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesine İlişkin Sözleşme
  - (i) Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi İçin Uluslararası Sözleşme
  - (l) Gemilerden Kaynaklanan Kirliliğin Önlenmesi İçin Uluslararası Sözleşmenin (1973) Protokolü, 1978
  - (k) Nükleer Malzemelerin Deniz Yoluyla Taşınmaları Alanında Sivil Sorumluluk ile İlgili Sözleşme
  - (1) Nükleer Malzemelerin Fiziksel Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme
  - (m) Tehlikeli Atıkların Sınırötesi Hareketleri ve Atımlarının Kontrolüne İlişkin Basel Sözleşmesi, 1989.
  - (n) Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)
  - (o) Açık Denizler Hakkında Sözleşme
  - (p) Akdeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması İçin Barselona Sözleşmesi (1976)
  - (r) Petrol Kirliliğine Karşı Hazırlıklı Olma, Müdahale ve İşbirliği Uluslararası Sözleşmesi, 1990
  - (s) Uluslararası Güvenlik Yöntemi (ISM Kod' u)
  - (t) Denizlerin Gemiler Tarafından Kirlenmesinin Önlenmesi Hakkındaki Uluslararası Sözleşme (MARPOL 73178)
- c. Boğazlardan Geçişe Yönelik Ulusal uygulamalar ve Yetkilerin Kurumlar Arasında Dağılımı
- (1) Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı
  - (2) Deniz Trafik Düzen Başkanlığı
  - (4) Kıyı Emniyeti ve Gemi Kurtarma İşletmeleri Genel Müdürlüğü
  - (5) Kılavuz ve Römorkaj Hizmetleri Teşkilatları Hakkındaki Yönetmelik
  - (6) Kılavuz Yeterlikleri Hakkında Yönetmelik
  - (7) Kurtarma Hizmetleri
  - (8) Deniz Yangını Mücadele Hizmetleri
  - (9) Deniz Temizleme Hizmetleri
  - (10) Mahalli ve Bölgesel Deniz Acil Müdahale Planı
  - (11) Sahil Güvenlik Komutanlığı Kuruluş Kanunu
  - (12) Gemi Sağlık Resmi Kanunu
  - (13) İstanbul Liman Tüzüğü
  - (14) Çanakkale Liman Yönetmeliği

d. Boğazlardan Sık Geçiş Yapan Gemilerin Bayrak Devletleri Temel Çevresel Korunma Uluslararası Düzenlemelerine Taraf Olma Durumları

8. Bölüme İlişkin Sonuçlar:

BÖLÜM – IV ÇEVRESEL TEHDİT

GENEL

1. Deniz Kirlenmesi Sorununa Genel Bakış
2. Karadeniz
  - a. Fiziksel ve Oşinografik Özellikler
  - b. Ekolojik Özellikler
  - c. Ekonomik Verimlilik
  - d. Karadeniz' de Petrol Kirlenmesi
  - e. Karadeniz'in Korunmasına İlişkin Bükreş Sözleşmesi
  - f. Bükreş Sözleşmesi'nin Uygulamaya Konuluşu
3. Marmara Denizi
  - a. Fiziksel ve Oşinografik Özellikleri
  - b. Çevresel Tehdit
  - c. Petrol Kirlenmesi
  - d. Marmara Denizine Getirilebilecek Koruyucu Düzenlemeler
    - (1) Aşılacak Güçlükler

- (2) Ulusal Planda Yapılabilecekler-Eylem Planı
  - (3) Uluslar arası Planda Yapılabilecekler
4. Ege ve Akdeniz
- a. Ege
    - (1) Fiziksel ve Oşinografik Özellikleri
    - (2) Kirlenme Riskleri
  - b. Akdeniz
    - (1) Kirlenme Riskleri
    - (2) Akdeniz'in (ve Ege'nin) Kirliliğe Karşı Korunmasına ilişkin Barcelona Sözleşmesi
    - (3) Akdeniz Eylem Planı Marmara Denizi için bir örnek olabilir mi?

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

EKLER

EK-1 BAKÜ-CEYHAN BORU HATTI MALİYET/KARLILIK BİLGİLERİ

EK-2 MARPOL 73/78'İN ALTI ÖNEMLİ EKİ

EK-3 DÜNYANIN ÖNEMLİ BOGAZLARI

EK-4 BOGAZLAR'DAN TRANSİT GEÇİŞTE GEMİLERDEN ALINACAK ÜCRETİN ALTIN FRANK İLE İLİŞKİSİNE AİT AÇIKLAMA.

TABLolar

TABLO-1 İSTANBUL BOGAZI 1998 YILI GEMİ GEÇİŞLERİ

TABLO-2 ÇANAKKALE BOGAZI 1998 YILI GEMİ GEÇİŞLERİ

TABLO-3 TÜRK BOGAZLARINDA VE MARMARA DENİZİNDE MEYDANA GELEN BAZI BÜYÜK KAZALAR

TABLO-4 BOĞAZLARDAN TRANSİT GEÇEN YABANCI TİCARET GEMİLERİNİN YILLARA GÖRE DAGILIMI

TABLO-5 İSTANBUL VE ÇANAKKALE BOGAZLARI'NDAN GEÇİŞ YAPAN GEMİLERİN KILAVUZ ALMA DURUMLARI

HARİTALAR

KAYNAKÇA

ÖZET

SUMMARY